

WALKA O NIEPODLEGŁOŚĆ

Scenariusz zajęć

Antonina Telicka-Bonecka

Jarosław Bonecki

Antonina Telicka-Bonecka

Jarosław Bonecki

WALKA O NIEPODLEGŁOŚĆ

Legiony Piłsudskiego
i Błękitna Armia Hallera

Scenariusz zajęć

Warszawa 2017

Antonina Telicka-Bonecka

Jest wieloletnim doradcą metodycznym nauczycieli historii i społeczeństwa w województwie lubelskim i mieście Lublin, wychowawcą młodzieży. Od 2000 roku pełni funkcję eksperta w komisjach egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych. Jest autorem wielu publikacji metodycznych, programów nauczania, przewodników, materiałów źródłowych, testów i podręczników do historii i wiedzy o społeczeństwie.

Jarosław Bonecki

Nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie w V LO w Lublinie. Od wielu lat pełni funkcję przewodniczącego zespołu sprawdzającego egzamin maturalny z historii. Jest współautorem wielu publikacji i materiałów dydaktycznych dla wydawnictwa Operon. Współpracuje z uczelniami i instytucjami: UMCS, KUL, NBP, Archiwum Państwowe w Lublinie, Muzeum na Zamku, Polskie Towarzystwo Historyczne.

Copyright © Antonina Telicka-Bonecka, Jarosław Bonecki & Fundacja „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych”, 2017

Wydawnictwo: Fundacja „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych”

Projekt graficzny i łamanie: Przemysław Banasiewicz

Korekta: Alicja Gzyło

Publikacja została wydana w ramach projektu dofinansowanego przez Ministerstwo Obrony Narodowej realizowanego w ramach programu „Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej”.

Walka o niepodległość w latach 1914–1918

Przedmiot: Historia

Czas przeznaczony na realizację zagadnienia: 45 minut (jedna godzina lekcyjna) lub 1 godzina 30 minut (dwie godziny lekcyjne).

Dział programowy z **Podstawy Programowej:**

PP. III.39.1 – charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych;

PP. III.39.2 – ocenia wysiłek zbrojny Polaków;

PR. IV.V.1.5 – omawia polskie orientacje polityczne oraz działalność polskich formacji wojskowych w okresie I wojny światowej;

PR. IV.V.1.6 – wyjaśnia zmiany zachodzące w polityce mocarstw wobec sprawy polskiej, w tym charakteryzuje stanowisko Rosji i Stanów Zjednoczonych.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Słuchacz:

- dostrzega ciągłość procesów historycznych,
- wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń,
- rozpoznaje rodzaje źródeł,
- wyszukuje, integruje i analizuje informacje z różnych źródeł,
- przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Cel ogólny lekcji:

Przedstawienie udziału ochotników w walce o niepodległość Polski w latach 1914–1918.

Cele operacyjne nauczania i cele wychowania:

na poziomie wiadomości:

- Słuchacz:
 - wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Walki Czynnej, Związek Strzelecki we Lwowie, Towarzystwo Strzelec w Krakowie, polska

„maciejówka”, Polskie Drużyny Strzeleckie, Drużyny Podhalańskie, Połowe Drużyny, Naczelny Komitet Narodowy, Legion Zachodni, Legion Wschodni, Polska Organizacja Wojskowa, Legiony Piłsudskiego, Akt 5 listopada, kryzys przysięgowy, Polski Korpus Posiłkowy, Komitet Wolontariuszy Polskich, Legion Bajończyków, 1. Pułk Strzelców Polskich, Komitet Narodowy Polski, Błękitna Armia Hallera,

- wymienia wydarzenia związane z datami: 1908 (ZWC), 1910 (ZS i TS), 1911 (PDS), 1914 (Kielce), 16.08.1914 (powołanie Legionów Polskich), 23.09.1914 (Czarków), 19.12.1914 (I Brygada Legionów), 8.05.1915 (II Brygada Legionów), 13.06.1915 (Rokitna), 1915 (Rarańcza), 4–6.07.1916 (Kostiuchnówka), 12.04.1917 (Legiony zmieniono na Polską Siłę Zbrojną), 1.08.1914 (we Francji utworzono Komitet Wolontariuszy Polskich), 18.06.1918 (Reims), 25.07.1918 (Saint-Hilaire-le-Grand), 28 września 1918 (umowa między KNP a rządem francuskim), kwiecień – czerwiec 1919 (przybycie armii gen. Hallera do Polski),
- zna następujące postaci i ich działalność: naczelnego wodza Józefa Piłsudskiego, Kazimierza Sosnkowskiego, Mariana Kukieła, Władysława Sikorskiego, Leopolda Kulę „Lisa”, Ignacego Daszyńskiego, Władysława Jaworskiego, Juliusza Leo, Władysława „Beliny” Prażmowskiego, Tadeusza Kasprzyckiego, Rajmunda Baczyńskiego, Adama Pietraszkiewicza, Zbigniewa Wąsowicza-Dunina, gen. Louisa Archinarda, płk. Juliana Jasińskiego, gen. Józefa Hallera, marsz. Ferdynanda Focha,
- przedstawia zachowanie ochotników w czasie I wojny światowej w latach 1914–1918.

na poziomie umiejętności:

- Słuchacz:
 - rozróżnia poszczególne grupy ochotników biorących udział w walce o niepodległość Polski w latach 1914–1918,
 - wskazuje na mapie: Warszawę, krakowskie Oleandry, Lwów, Kraków, Rarańczę, Kostiuchnówkę, Anielin, Laski, Marcinkowice, Łowczówek, Konary, Urzędów, Jastków, Jabłonkę, Kukle, Kamieniuchę, Rokitną, Wogezy, Pakostaw,
 - charakteryzuje sposoby zaangażowania ochotników w walkach o niepodległość Polski,
 - omawia udział ochotników spoza Polski w walkach Armii Polskiej we Francji,
 - korzystając z różnych źródeł, analizuje wkład ochotników w walce o niepodległość państwa polskiego,
 - uzasadnia przyczyny sukcesu Polaków w walce o niepodległość w latach 1914–1918.

Cele wychowania:

- kształtowanie postawy zaangażowania w sprawy ojczyzny i przywiązania do wolności,

Typ zajęć:

Zajęcia wprowadzające nowy materiał z wykorzystaniem dotychczasowej wiedzy.

Metody nauczania:

Praca pod kierunkiem z mapą, źródłem historycznym, filmem i tablicą interaktywną, burza mózgów, dyskusja.

Zasady nauczania:

Zasada pogłębowości, łączenia teorii z praktyką, świadomego i aktywnego uczestnictwa.

Środki dydaktyczne:

- Podręcznik, teksty źródłowe, fragmenty filmów, komputer z dostępem do internetu, rzutnik multimedialny, kartki formatu A3 i flamastry,
- Prezentacja multimedialna opracowana przez autorów,
- *Multimedialny ćwiczeniowy Atlas Historyczny*, MERIDIAN, 2007r.,
- *Atlas historyczny. Dzieje Polski na mapach interaktywnych*. Nowa Era,
- *Walka o niepodległość. Legiony Piłsudskiego i Błękitna Armia Hallera*,
- Adam Dziurok, Marek Gołębowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*, IPN, Warszawa 2014, s. 34–38,
- Katarzyna Sierakowska – *Śmierć, wygnanie, głód w dokumentach osobistych. Ziemia polskie w latach Wielkiej Wojny 1914–1918*, Instytut Historii PAN, 2015,
- *Brygadier 1914–1917, w: Polska Piłsudskiego, Epoka, czyny i dziedzictwo Marszałka* nr 12, 23 kwietnia 2009r.,
- Joanna Wieliczka-Szarkowa. *Żołnierze niepodległości 1914–1918*, kraków 2013 r.

Forma pracy:

Indywidualna, grupowa i zespołowa.

Tok zajęć:

- I. Czynności organizacyjne. Podanie tematu i uświadomienie celów lekcji.
- II. Wprowadzenie nauczyciela z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej przygotowanej przez autorów.
- III. Wyjaśnienie nowych pojęć.
- IV. Lekcja właściwa:
 1. Przedstawienie pośrednich i bezpośrednich przyczyn walk o niepodległość Polski w ramach I wojny światowej.
 2. Omówienie sytuacji politycznej, która wpłynęła na stronę polską, by ta włączyła się do walk o niepodległość Polski.
 3. Słuchacze losują przydział do poszczególnych grup 5–7-osobowych.
 4. Nauczyciel przydziela poszczególnym grupom zadania i określa czas do przygotowania wypowiedzi – 15 – 20 minut.

Grupa 1 – Organizacje paramilitarne 1908–1914

W Galicji na początku XX wieku zachodziły pozytywne przemiany, panowała fala podniecenia i patriotycznego zapału, spowodowało to dostarczenie J. Piłsudskiemu entuzjastów walki zbrojnej. Pierwszym polem działania były organizacje o masowym charakterze, takie jak Sokół, drugim zaś galicyjska szkoła z jej patriotycznym wychowaniem.

Jesteście działaczami organizacji paramilitarnych, które działały na ziemiach polskich przed I wojną światową. Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, zaprezentujcie swoje działania w formie pamiętnika lub artykułu. Warto ubarwić je filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 1–3, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 2 – Legiony Piłsudskiego

[...] Mówiono, że Legiony walczą w obronie honoru Polski. Ale sama walka i poświęcenie w obronie honoru nam nie wystarcza. Jako rycerze walczący musimy mieć nie tylko siłę ramienia, ale moc głowy i serca.

Józef Piłsudski, Przemówienie na bankiecie w Wiedniu, 21.12.1914 r., w: „Pisma zbiorowe”, T. 4, Warszawa 1937 r.

Jesteście żołnierzami Legionów Polskich. Przedstawcie dzieje swo-

ich walk w formie krótkich relacji lub pamiętnika ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 4–6, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 3 – Armia Polska we Francji

Józef Haller pragnął „przygotować dla Polski dobrze wyćwiczone kadry przyszłej armii narodowej”, z którymi będą musiały się liczyć nawet państwa centralne, a nie żadne bojówki.

Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, przedstawcie dzieje tworzenia i działań zbrojnych polskich oddziałów tworzonych we Francji w trakcie I wojny światowej w latach 1914–1918. Zaprezentujcie je w formie krótkich relacji lub wywiadów ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 7–8, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 4 – Polskie formacje wojskowe w Rosji

Szacuje się, że jedynie w latach 1914–1917 przez wszystkie formacje na Wschodzie przewinęło się co najmniej milion Polaków.

Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, przedstawcie podejmowane dzieje polskich formacji wojskowych formowanych w Rosji w latach 1914–1918 w formie krótkich listów lub relacji ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 9–10, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 5 – Polska znowu wolna

„Żołnierze! Obejmuję nad wami komendę w chwili, gdy serce w każdym Polaku bije silniej i żywiej, gdy dzieci naszej ziemi ujrzały słońce swobody w całym blasku. Z wami razem ślubuję życie i krew swoją poświęcić na rzecz dobra Ojczyzny i szczęścia jej obywateli”.

12.11.1918 r. Pierwszy rozkaz dla wojska. Piłsudski

Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, przedstawcie podejmowane przez Was działania w formie krótkich relacji ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 11–13, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

5. Członkowie poszczególnych grup szukają informacji do swojego zadania, wykorzystując podane źródła oraz interaktywne zasoby wybranych archiwów i muzeów kryjących wiedzę o ochotnikach walczących o niepodległość Polski w latach 1914–1918.
6. Liderzy poszczególnych grup prezentują przygotowane prace na przydzielone zadanie. Korzystając z możliwości rzutnika/tablicy interaktywnej, dokonują analizy:
 - interaktywnej mapy z własnymi dopiskami,
 - kierunków walk,
 - prezentacji filmów, tekstów źródłowych itp.
7. Podsumowanie i komentarz dotyczący pracy wszystkich grup na lekcji przez nauczyciela.
8. Rekapitulacja pierwotna. Na zajęciach realizowanych w wymiarze 1.30 godz. analiza niżej przedstawionego plakatu werbunkowego.
9. Podanie pracy domowej.

Bibliografia

Walka o niepodległość. Legiony Piłsudskiego i Błękitna Armia Hallera.

Józef Haller, *Pamiętniki z wyborem dokumentów i zdjęć*, Wydawnictwo: LTW, 2014 r.,

Śmierć, wygnanie, głód w dokumentach osobistych. Ziemie polskie w latach Wielkiej Wojny 1914–1918, Instytut Historii PAN, 2015 r.

Plakat werbunkowy nawołujący do wstępowania w szeregi Armii Polskiej we Francji autorstwa Władysława Bendy.

Działania rekrutacyjne były przygotowane i prowadzone przez Polską Misję Wojskową w Anglii.

Dokonaj analizy zamieszczonego plakatu z 1918 roku i odpowiedz na pytania.

1. Do jakiego wydarzenia historycznego nawiązuje ww. plakat.
2. Wyjaśnij, do czego nawołuje przedstawiony plakat.

.....

.....

.....

Dla nauczyciela

Proponowana odpowiedź z analizy plakatu.

1. Plakat nawiązuje do formowania się Armii Polskiej we Francji lub Błękitnej Armii Hallera.
2. Zaprezentowany plakat werbunkowy nawołuje do wstępowania w szeregi Armii Polskiej we Francji zwanej Błękitną Armią Hallera.

